

Ролята на банките в Зелената сделка на ЕС (Доменико Йодиче – *First CISL*)

Механизмът за справедлив преход е насочен към социално-икономическите последици от прехода, като се фокусира върху регионите, индустриите и работниците, които ще бъдат изправени пред най-неотложните предизвикателства. Общото мобилизиране на най-малко **150 млрд. евро** включва **три стълба**: нов фонд "Справедлив преход", който е двигател на инвестициите; специална схема, която насърчава инвестициите; и Механизъм за заеми за публичния сектор, създаден съвместно с ЕИБ.

Безвъзмездната помощ, която е на разположение на всички държави членки, е насочена към регионите с най-много въглеродни емисии и тези с най-голям брой работни места в сферата на изкопаеми горива. Държавите членки могат да се възползват от нея, като изготвят териториални планове за справедлив преход за периода до 2030 г. и определят териториите, които да получат най-голяма подкрепа. Безвъзмездната помощ, която е на разположение на всички държави членки, е насочена към регионите с най-много въглеродни емисии и тези с най-голям брой работни места, свързани с изкопаеми горива. Държавите членки могат да се възползват от нея, като изготвят териториални планове за справедлив преход за периода до 2030 г. и определят териториите, които да получат най-голяма подкрепа. **Според нас обаче тези териториални планове не трябва да се занимават само със създаването на нови работни места в зелената икономика, а трябва ДА подкрепят заетостта**, като не допускат трансформацията в резултат от "зелената сделка", да се превърне косвено в елемент на преждевременно премахване от света на труда на *"незелените работници на възраст"* и следователно да доведе до скок на поколенията без солидарност помежду си. Инвестициите в нови технологии трябва да бъдат насърчавани и подкрепяни, включително чрез важни финансови политики. Официално признатата теза, че икономическите реформи, социалният напредък и цифровизацията, свързани със "зелената сделка", непременно водят до загуба на социално сближаване, поколенчески дъмпинг между категориите работници и намаляване на общия баланс на заетостта, трябва да бъде презрително отхвърлена и да се пребори чрез действията на социалните партньори на всички равнища. Друг дъмпинг на заетостта, с който трябва да се борим, е този, който може да бъде въведен чрез данъчни политики за възнаграждения или санкции, които днес нормативно се различават в отделните държави и ако бъдат адаптирани ad hoc от всяка държава без цялостна визия за приобщаващо развитие, сами по себе си могат да разширят, дори драстично, възприемането и особено мащаба на социалния проблем. В крайна сметка е необходимо да се избегне „прехвърляне“ на разходите за процедурите по съкращения към мрежата на обществената гъвкава сигурност.

Задачите на Европейската комисия по този въпрос вероятно ще бъдат с по-ограничен обхват – обратно на нашите притеснения. Най-вероятно тя ще се съсредоточи върху финансовите инструменти, които трябва да бъдат въведени, а ролята на банките ще бъде централна в това отношение. Въпреки това, трябва да започнем колективни преговори с възможност за създаване на нови работни места, свързани със зелената икономика, това със сигурност е полезно и наистина необходимо. Но това не е достатъчно. В икономиката, както е известно "няма безплатен обяд" и затова е необходимо да се избегнат "отрицателните външни въздействия", а именно да се предотвратят високи социални разходи – по отношение на отрицателния баланс на заетостта и преждевременната загуба на опитни умения (ноу-хау) в резултат на прехода към зелена икономика – да бъде натоварена върху публичните разходи или, което е още по-лошо, да се стовари върху семействата и хората, пораждайки нова бедност. Ето защо е необходимо социалните партньори на най-високо равнище (като се започне от европейските браншови федерации и ИСС на европейските мултинационални компании) да бъдат основните, ориентирани към бъдещето участници в играта на промяна.

Според нас, наред с териториалните планове, ще бъде необходимо да се разработят **(национални) планове за предприятията** или още по-добре – **планове на предприятията на европейско равнище**, във форумите на ЕРС (Европейски работнически съвет), където те съществуват. Пътят напред минава през протоколи за преговори и колективни трудови договори, споразумения за улесняване на търговията и т.н., които трябва да бъдат насърчавани и разглеждани в перспектива, която е и екологична, едновременно устойчива от гледна точка на хората и привлекателна за участващите предприятия, накратко: без скок в неизвестното.

Другият аспект, който предстои да бъде разгледан, е реформата на **директивата относно оповестяването на нефинансовата информация за големите предприятия**, като се разшири съдържанието на задължителната годишна декларация с конкретни области на социалния диалог, като например запазване на заетостта при екологичната трансформация на предприятията.

В обхвата на изследването обаче трябва да се спомене разглеждането на механизмите за предаване на ликвидност на предприятията, заинтересовани от екологичния преход: самият кредит и участниците, които активират тези механизми, като предоставят кредити: банките.

Въпросът е: **"Как банките ще финансират зеления преход"**? Банковото финансиране е да подкрепи "новия зелен курс" на нашия икономически модел, но за да се гарантират резултати в това отношение, са необходими инструменти за насочване и измерване на постигнатите резултати. Зеленото кредитиране на семействата и предприятията ще бъде призовано да подкрепи промяната в поведението и действията на предприятията, както и в потреблението, към устойчив икономически модел. Но за целта ще са необходими ясни дефиниции и измерими стандарти, които, подобно на други области на "зеленото" (помислете за критериите за включване в ЕСУ индексите), до момента все още липсват.

Кредит за семействата: отдел "Недвижими имоти

На европейско равнище няколко банкови институции вече от няколко години участват в работни групи за определяне на правила в областта на "зелените ипотечи". В рамките на първоначалния проект *EnMaP (Energy efficiency Mortgage Action Plan)*, в който участваше и *CRIF*, банките разработват идеята за кредити, които предлагат възнаграждения по отношение на цената или съотношението между стойността на кредита при извършване на подобрения в енергийната ефективност на даден имот. *EnMaP* определи минимален праг за подобрение – 30 %, и инструмент, а именно *APE*, или оценка на енергийните характеристики по европейската таксономия. Втората покана, *EnDaPP (Energy Efficiency Data Protocol and Portal)*, също с участието на *CRIF*, има за цел да определи правила за записване и обмен на данни за финансирането на енергийната ефективност.

Кредитиране на предприятията

Ако включим в перспективата и кредитирането на предприятията, банките ще бъдат призовани да изпълнят важна задача през следващите години: да финансират прехода на нашия икономически модел към устойчивост. Особено след като извънредната ситуация с коронавируса направи темата за екологията още по-силна в общественото мнение и в програмите на правителствата. Ако този преход трябва да премине през финансиране, големите европейски компании могат да разсъждават за облигации и финансови пазари, но за компаниите, и особено за МСП, основният път ще остане банковото кредитиране. И тук трябва да се запитаме: **защо банките трябва да предоставят благоприятни условия на клиенти, които правят зелени инвестиции?** Отговорът е: защото те имат полза от тях. Всъщност в краткосрочен план това им позволява да подкрепят предприятията по пътя на по-голяма устойчивост на пазарни сътресения и по-голяма перспективна рентабилност на бизнеса, благодарение и на финансовия принос на многобройните фондове, предоставени от ЕИБ (Европейската инвестиционна банка) и ЕИФ (Европейския инвестиционен фонд). В средносрочен и

дългосрочен план следва да се предвиди преразглеждане на тегловните коефициенти за тези кредити с Базел IV. И накрая, нека не забравяме, че механизмът за устойчиво финансиране предвижда възможността за развитие на пазара на зелени облигации като допълнително средство за осигуряване на евтина ликвидност.

В този смисъл трябва да има система за наблюдение на напредъка във финансирането на устойчиви предприятия, за да се оцени приносът, който е от основно значение на банковата система за създаването на паричните ресурси, необходими на предприятията. За тази цел може в документите, приложени към финансовите отчети на банковите дружества, да се посочва размерът на отпуснатите заеми според класа на устойчивост на предприятието. По този начин могат да се сравнят във времето процентите на заемите за по-устойчиви предприятия. Същевременно може да се планира и разпространяването на данните за броя на финансираните предприятия според степента на устойчивост.

Въпреки това е необходимо да се определят инструментите за измерване на "зеленото" (и да се квалифицират вътрешните "социални" практики на компаниите като "зелени").

С други думи: ако искаме финансите да водят прехода към устойчивост, се нуждаем от европейска дефиниция, която да удостоверява, че дадено финансиране е в съответствие с това, което е заложено в таксономията. Финансовите пазари смятат, че за капиталовите ценни книжа устойчивостта е синоним на устойчивост, а тази идея се отнася и за кредитите. Енергийно модернизираният имот намалява емисиите на CO₂ и, консумирайки по-малко, също така намалява сметките за комунални услуги. Освен това има и данъчни стимули за собственика. И накрая, повишаване на стойността на имота, който по този начин се превръща в обезпечение за самото финансиране. Гледайки напред, имайки предвид рисковете на прехода, можем да предположим, че изборът на потребителите и промените в нормативната уредба ще позволят на имотите с по-добри енергийни характеристики да запазят стойността си. Това са все фактори, които допринасят за идеята, че финансирането за енергийно обновяване на даден имот, жилищен или промишлен, е по-малко рисково и следователно изисква по-малко капиталово тегло.

Оценка на ЕСУ? Тя измерва риска...

Все пак внимавайте да не объркате оценката на ЕСУ (Екологично и социално управление) с устойчивото финансиране; рискуваме да объркаме средства и цели. На кредитния пазар оценката на ЕСУ се използва заедно с кредитната оценка, за да подкрепи кредитната политика на банката: тя служи и за намаляване на риска от неизпълнение. В този смисъл е и мощен инструмент за банките, тъй като разширява спектъра на анализа от само финансовата сфера до този на съществеността на бизнес модела, характеризиращ се с енергийните и материалните ресурси, отпадъците от производствения процес, човешките ресурси и състава на крайния продукт, като всички те оказват влияние върху бизнеса и риска от неизпълнение. Нещо съвсем различно, например от това да не се финансират производители на оръжие, което е въпрос на политика.

... докато зеления кредит финансира даден проект

Различен е случаят със зеленото финансиране на предприятията. Да се говори за зелен заем или за заем за зелена устойчивост означава да се финансира предприятие, което заявява, че иска да постигне дадена цел и ще трябва да докаже, че я е постигнало. Оценката е обобщена информация, тук става въпрос за етични и социални последици, които са важни и, накрая, измерими и проверими. Отново е важно банката да работи със сертифициращи организации, които могат да оценят действителното постигане на целите.

Както беше посочено по-рано, би било важно да се изисква от банковите дружества да докладват в документите, приложени към финансовите отчети, броя и сумата на финансираните "зелени" проекти.

Самите банкови дружества биха могли да посочат своите вътрешни "зелени" проекти и тяхното финансиране (не само в икономическо отношение, но и по отношение на отделените ресурси), което означава "зелени" цели, посветени на условията на труд, като например намаляване на потреблението при пътуванията на работниците като работа у дома, подобряване на логистиката и работната среда чрез включване на концепции за "нулеви километри" или екологични работни места и др.

Ето защо е изключително важно да се уточни какво представлява социалната инвестиция.

Ключови документи на ЕС, като Европейския стълб на социалните права и плана за действие към него, Европейската социална харта, Хартата на основните права на ЕС и Европейската конвенция за правата на човека, осигуряват солидна основа и вдъхновение за социална таксономия. Изразена бе загриженост, че социалните въпроси се уреждат на равнището на държавите членки и между социалните партньори, а не на равнището на ЕС. Социалният стълб има за цел да поправи това, като се стреми към по-колективен и най-вече наднационален подход, хармонизирайки различните национални законодателства около водещите ценности, определящи "социалната устойчивост", която трябва да бъде преследвана и отчитана. Отвъд референтната рамка (ЕС, а не само национална) обаче остава **да се реши проблемът за разграничаване на практика на социалната таксономия от екологичната таксономия.**

В това отношение **има поне три референтни фактора:**

1. Икономическите дейности, като например създаването на работни места, по своята същност са обществено полезни. Социалната таксономия трябва да прави разлика между тези присъщи ползи и допълнителни социални ползи, като например подобряване на достъпа до качествено здравеопазване или осигуряване на достойни работни места.
2. Екологичните цели и критерии могат да се основават на науката, но социалната таксономия може да се основава на съответните международни стандарти, като например Международната харта за правата на човека.
3. Екологичната таксономия свързва критериите с икономическите дейности. Някои социални аспекти обаче, като например колективното договаряне или данъчната прозрачност, не могат да се разглеждат като производни на икономическите дейности. По-скоро те трябва да бъдат свързани с икономическия субект, като същевременно останат независими критерии за оценка.

От съществено значение е правилното разширяване на таксономията по отношение на социалните цели, като се прилага регламент за таксономията, който изисква и предполага спазването на международните стандарти за труд и права на човека от страна на дружествата, които участват в екологосъобразни икономически дейности.

Основният проблем, който трябва да бъде решен, е, че социалната таксономия към днешна дата остава свързана предимно с устойчивото корпоративно управление, достойните вериги за създаване на стойност и устойчивата продуктова политика. На практика това е просто изследване на пазарната устойчивост, а не на социалната устойчивост (също и по отношение на приобщаването) на бизнес избора като такъв.

Препоръките на панелите за устойчиво финансиране се позовават на документи за социалните права в ЕС, като Европейската социална харта и Европейския стълб на социалните права. В последния се

подчертават приоритетите на социалната програма на ЕС в трите области: равни възможности и достъп до пазара на труда, справедливи условия на труд и социална закрила и приобщаване.

Всички тези аспекти ще трябва да бъдат разгледани и ще трябва да се направи разграничение между присъщата полза от дадена икономическа дейност или предприятие и допълнителните ползи, които допринасят значително за постигането на социалните цели. Тези допълнителни ползи могат да бъдат дейности за обучение, насочени към уязвими групи, или създаване на достъпни работни места и инфраструктура в най-необлагодетелстваните райони. Това произтича преди всичко от спазването на правата на човека, включително трудовите права, чрез прилагането на процеси на надлежна проверка, ангажиране на заинтересованите страни и задействане на механизми за колективно и индивидуално разрешаване на спорове. **Таксономията следва също така и преди всичко да отразява изричното признаване на възнаграждението за колективно договаряне.** Например в доклада на ОИСП ["Negotiating our way up"](#) механизмът се разглежда като решаващ за постигането на трите измерения на рамката за качество на труда (качество на доходите, сигурност на пазара на труда и качество на работната среда) и за растежа. Когато е целесъобразно, рамката следва да се основава на експертния опит на социалните партньори – работодатели и синдикати.

Доброто и устойчиво корпоративно управление следва да изразява компетенциите на висшия ръководен орган: или разнообразие в най-висшия ръководен орган (пол, умения, опит, образование), включително участие на служителите; или разнообразие във висшето ръководство (пол, умения, опит, образование); или възнаграждение на ръководството, свързано с екологични и социални фактори в съответствие с корпоративните цели; или борба с корупцията и подкупите; или отговорен надзор; или отговорно лобиране и политическо участие.

Компенсации свързани с екологичните и социални фактори

Един от вариантите е факторите, свързани с *ESG*, да се свържат със структурата на плановете за дългосрочни стимули и мерките за изпълнение, с които те са свързани, евентуално заедно с мерки за връщане на средства или малус.

Накратко, социалната таксономия трябва да отчита широкия принос на фирмите към обществото и социалното им въздействие върху създаването на работни места, ръста на производителността и инвестициите в човешки ресурси, които фирмите правят за своите служители (напр. възнаграждения, развитие на умения, инструменти на цифровите технологии, които подобряват условията на труд, благосъстоянието и обезщетенията за работа, като например пенсии и застраховка за безработица).

От въвеждането на ясна и убедителна социална таксономия зависи до голяма степен ефективността на "зеления" преход. В този смисъл ролята на колективното трудово договаряне в банковия сектор е да се занимава както с качеството на кредитната помощ за предприятията и семействата, така и на вътрешната надлежна проверка, подкрепяйки нова идея за съответствие с цел участието на работниците.